

करैयामाई गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय करैया, बारा

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ६

संख्या: ६

मिति: २०७९/१०/०५

भाग - १

करैयामाई गाउँपालिका
बालअधिकार संरक्षण तथा संवर्धन कार्यविधि, २०७९

करैयामाई गाउँपालिका

बालअधिकार संरक्षण तथा संवर्धन कार्यविधि, २०७९

गाउँ सभाबाट पारित मिति: २०७९/०९/३०

प्रस्तावना: स्थानीय तहमा बालबालिकाको हकहित र अधिकारको सम्मान, संरक्षण परिपूर्ति पालना र सम्बर्द्धनकालागि नेपालको संविधान तथा कानूनमा भएका व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन गर्न तथा बालबालिकाको बचावट, संरक्षण, विकास तथा सहभागिताको अधिकार लगायत सर्वोत्तम हितको सुनिश्चितताका साथै बाल मैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्धन गर्न बाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संविधानको धारा २२६ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी करैयामाई गाउँपालिकाले यो कार्यविधि निर्माण गरि पालिकाको १२औँ गाउँसभाबाट पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) को कार्यविधिको नाम बालअधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यविधि, २०७९ रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि करैयामाईगाउँपालिकाको सभाले पास गरि स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा

(क) “उपाध्यक्ष” भन्नाले करैयामाईगाउँपालिकाको उपाध्यक्ष भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(ख) “ऐन” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धि ऐन २०७५ भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(ग) “कार्यविधि” भन्नाले बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यविधि २०७९ सम्झनु पर्छ ।

(घ) “गाउँपालिका” भन्नाले करैयामाईगाउँपालिका भन्ने सम्झनुपर्छ ।

(ङ) “परिषद्” भन्नाले ऐनको दफा ५९ बमोजिम गठित राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद् भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(च) “प्रदेश मन्त्रालय” भन्नाले मधेश प्रदेश महिला, बालबालिका, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(छ) “प्रदेश समिति” भन्नाले मधेश प्रदेश बालअधिकार समिति भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(ज) “अध्यक्ष” भन्नाले करैयामाईगाउँपालिकाको अध्यक्ष भन्ने सम्झनु पर्छ ।

(झ) “प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत” भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ८४ बमोजिम करैयामाईगाउँपालिकाको प्रशासकिय प्रमुखको कार्यरत अधिकृत कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

- (ज) “बालकल्याण अधिकारी” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६१ बमोजिम करैयामाईगाउँपालिकाले नियुक्त गरेको वा तोकेको बाल कल्याण अधिकारी सम्झनु पर्छ ।
- (ट) “बालक्लव वा बालसंस्था” भन्नाले बाल अधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाको यस कार्यविधि बमोजिम स्थानीय तहमा दर्ता गरेको बाल क्लव वा बाल संस्था सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) “बालकोष” भन्नाले जोखिममा परेका तथा विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका बालबालिकाको तत्काल उद्धार, राहत, पुनर्स्थापना, क्षतिपूर्ति प्रदान तथा छात्रवृत्तिका लागि कार्यविधिको दफा २८ बमोजिम करैयामाईगाउँपालिकामा खडा गरिएका बाल कोष भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (ड) “बालबालिका” भन्नाले १८ वर्ष उमेर ननाघेका व्यक्ति भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) “बालसञ्जाल” भन्नाले बालक्लव वा संस्थाको सञ्जाल सम्झनु पर्छ ।
- (ण) मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (त) “लेखा प्रमुख” भन्नाले करैयामाईगाउँपालिकामा कार्यरत लेखा प्रमुख भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (थ) “वडा अध्यक्ष” भन्नाले वारा गाउँपालिका अन्तर्गतको वडा अध्यक्षको पदमा निर्वाचित व्यक्ति वा सो पदमा रही कार्य गर्न तोकिएको व्यक्ति भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (द) “विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका बालबालिका” भन्नाले ऐनको दफा ४८ बमोजिमका बालबालिका भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (ध) “समाजसेवी मनोविज्ञ” भन्नाले ऐनको दफा ६२ बमोजिम स्थानीय तहमा नियुक्त समाजसेवी, बाल मनोविज्ञ एवम् सामाजिक कार्य तथा मनोविज्ञान सम्बन्धमा तालिम प्राप्त गरी स्थानीय तहमा बालबालिकालाई सेवा दिने उद्देश्यले सूचीकृत व्यक्ति एवं सो सम्बन्धमा विशेषज्ञता प्राप्त सूचिकृत संस्थालाई समेत सम्झनु पर्छ ।
- (न) “बालअधिकार समिति” भन्नाले यस कार्यविधि बमोजिम करैयामाईगाउँपालिका गठन भएको स्थानीय बालअधिकार समिति तथा वडा स्तरीय बाल अधिकार समिति भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- (प) “संस्था भन्नाले” बाल अधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेका संघ/संस्था, संगठन तथा सामुदायिक संस्थाहरुलाई सम्झनु पर्छ ।
- (फ) “सेवा प्रदायक निकाय” भन्नाले स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह गरिरहेको सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय श्रोत केन्द्र, प्रहरी चौकी तथा यस्ता अन्य निकायहरुलाई सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद २

उद्देश्य तथा सिद्धान्त

३. **उद्देश्य:** यस कार्यविधिको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

- (क) नेपालको संविधानमा उल्लेखित बालबालिकाको अधिकार तथा बालबालिका सम्बन्धी संघीय ऐन तथा प्रदेश ऐनमा भएका व्यवस्थाहरुको स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गर्ने ।

(ख) स्थानीय तहमा बालमैत्री शासन, बालमैत्री संरचना, बालमैत्री प्रक्रियाको अवलम्बन तथा प्रवर्धन गर्ने ।

(ग) बालबालिका माथि हुने सबै प्रकारका हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण, अवहेलना वेवास्ताको अन्त्यका लागि बहुपक्षीय समन्वय तथा सहकार्य स्थापित गर्ने ।

परिच्छेद ३

बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धन गर्ने

४. बाल अधिकारको संरक्षण गर्नुपर्ने: १) बाल अधिकारका संरक्षण तथा सम्बर्धन गर्नु गाउँपालिकाको दायित्व हुनेछ ।

२) बालबालिकाको स्वस्थ जीवन तथा बाच्न पाउने अधिकारको कार्यान्वयन गाउँपालिकाले देहाय अनुसार गर्नेछ :

(क) बालबालिकाको स्वस्थ जन्मको लागि आमा तथा बच्चा दुवैको नियमित स्वास्थ्य परिक्षणलाई प्राथमिकतामा राख्नेछ ।

(ख) सुत्केरी हुनु भन्दा पहिला गर्भवती महिलाको र सुत्केरी भै सकेपछि आमा बच्चा दुवैको स्वास्थ्य परिक्षणका लागि प्रोत्साहन गर्नेछ ।

(ग) गर्भवती महिलालाई स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउन प्रोत्साहन गर्नेछ ।

(घ) राष्ट्रिय खोप तालिका बमोजिमको खोप सेवा सबै बालबालिकाको पहुँचमा पुर्याउनेछ ।

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाहरुले अनिवार्य रूपमा महिनाको कम्तीमा एक पटक निःशुल्क औषधी र परिक्षण सुविधा सहितको विद्यालय स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्नेछन् ।

(च) निजी स्वास्थ्य संस्थाहरुले गाउँपालिका भित्रको कुनै एक सार्वजनिक विद्यालय र एक सामुदायिक वस्तीलाई आफ्नो सेवा क्षेत्र मानी निशुल्क औषधि तथा उपचार सेवा प्रदान गर्नेछन् ।

(छ) प्रत्येक विद्यालय परिसरलाई पर्खाल वा घेरवार लगाई अवाञ्छित ब्यक्ति तथा चौपायाको प्रवेश रोक्नेछ ।

(ज) विद्यालय क्षेत्रको १०० मिटर वरिपरिको बाटोमा सवारी साधनको गति अधिकतम २० कि.मि. प्रति घण्टा तथा हर्न निषेधित क्षेत्र कायम गर्नेछ ।

(झ) सामुदायिक तथा सरकारी स्वास्थ्य केन्द्रबाट न्यूनतम वार्षिक २ पटक खोप, पोषण तथा मातृशिशु स्याहार सम्बन्धी कार्यक्रम वस्ती तथा विद्यालय स्तरमा सञ्चालन गर्न लगाउनेछ ।

ञ) स्वास्थ्य कार्यकर्ता, महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका र विद्यालय स्वास्थ्य नर्सलाई बालअधिकार, बालसंरक्षण, बालसुरक्षाका विषयमा प्रशिक्षित तथा परिचालन गर्नेछ ।

ट) बालबालिकाका लागि अस्वस्थकर र हानिकारक भनी प्रमाणित गरिएको खेलौना तथा खाद्य पदार्थहरु बजारमा विक्रि वितरण गर्न रोक लगाउनेछ ।

(ठ) भुकम्प, बाढी पहिरो, आगलागी, वन्यजन्तुको आक्रमण, डुवान जस्ता जोखिमबाट बढी प्रभावित हुने क्षेत्रमा बालबालिकाको सुरक्षाका लागि विशेष ध्यान दिनेछ ।

(ड) कुनैपनि विद्यालयको २०० मिटरको दुरीभित्र मदिरा चुरोट तथा सुर्तिजन्य लगायतका सामग्री बिक्री वितरण तथा उपभोग गर्न रोक लगाउने छ ।

(ढ) विद्यालय परिसर वरपर कुनै पनि चलचित्र, मादक पदार्थ, चुरोट, रक्सी तथा अश्लील साहित्यसँग सम्बन्धित तस्वीर, होर्डिङ बोर्ड, पोस्टर पम्प्लेट लगायतका प्रचार प्रसार गर्न रोक लगाउने छ ।

(ण) १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई सुर्ती, चुरोट तथा मदिराजन्य पदार्थ र अश्लील साहित्य तथा सामाग्री विक्री वितरण गर्न निषेध गर्नेछ ।

(त) स्थानीय चाडपर्व, विवाह भोज, मेला आदिमा बालबालिकाको सुरक्षालाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्नेछ ।

३) स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह गरिरहेका विद्यालय, बालबालिकासँग प्रत्यक्ष काम गर्ने प्रत्येक सार्वजनिक निकाय तथा निजी क्षेत्र एवम् सामाजिक संस्थाहरूले बालबालिका विरुद्धको हिंसा वा बाल यौन दुर्व्यवहार रोकथाम गर्न, बालबालिकाको संरक्षण सुनिश्चित गर्न र उजुरीको तत्काल कारवाहीको लागि संस्थागत तहमा बाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण गरी लागू गर्ने अनिवार्य व्यवस्थाको लागि गाँउपालिकाले सहजीकरण गर्नेछ ।

४) गाउँपालिकाले बालबालिकाको संरक्षणका लागि देहायका उपायहरू अवलम्बन गर्नेछः

(क) विद्यालयमा अवाञ्छित राजनीतिक गतिविधि, हस्तक्षेप तथा बालबालिका एवम् शिक्षकहरूको दलगत परिचालनमा निषेध गरिनेछ ।

(ख) प्रचलित कानून बाहेक बिना कारण विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना हुनबाट रोक्न वा विद्यालयबाट निष्कासन गर्न नपाइने व्यवस्था लागू गरिनेछ ।

(ग) विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थी, प्रशासक एवम् अभिभावक तथा आगन्तुकहरूले बालबालिकाबीच कुनै पनि भेदभाव, शारीरिक तथा मानसिक एवम् यौन हिंसा र दुर्व्यवहार, अवहेलना गर्न गर्न निषेध गरिने छ ।

(घ) प्रत्येक विद्यालयमा सफा पिउने पानी, शौचालयमा पर्याप्त पानीको व्यवस्था, किशोरीका लागी महिनावारी प्याड तथा प्रारम्भिक उपचार बाकसको व्यवस्था गरिने छ ।

(ङ) विद्यालयमा बालबालिका विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हानीको न्यूनीकरण तथा भय र्हीत शिक्षण सिकाइका लागि बाल क्लवको रचनात्मक प्रयोग गरिनेछ ।

(च) बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषणको अन्त्यका लागि समुदायमा आधारित संरक्षण प्रणाली स्थापना गरी क्रियाशील बनाइने छ र प्रेषण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

(छ) विद्यालयमा शिक्षा तथा अन्य सुविधाका नाममा धार्मिक द्वेष फैलाउने, धर्म परिवर्तन गर्न लगाउने र फरक जात, समुदाय, सम्प्रदाय तथा संस्कृति प्रति द्वेष तथा घृणा जगाउने कार्य निषेध गरिनेछ ।

(ज) विद्यालयमा सम्बद्ध सरोकारवालाको आचारसंहिता बनाइ लागू गरिनेछ ।

(झ) गाँउपालिका तथा वडा कार्यालयका जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीलाई अनिवार्य रूपमा बालअधिकार तथा बालमैत्री व्यवहार र बालमैत्री शासन अभ्यास सम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गरिनेछ ।

(ञ) गाँउपालिका तथा वडा कार्यालयहरूको विषयगत शाखाहरूको योजनामा बाल संरक्षण तथा प्रेषण प्रणाली सम्बन्धि योजना अनिवार्य रूपमा समावेश गरिनेछ ।

(ट) जोखिममा रहेका बालबालिकाको तत्काल उद्धार, संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि बाल हेल्पलाईन नं.१०९८ तथा हराएका, वेवारिस फेला परेका बालबालिकाको सकुशल उद्धार तथा व्यवस्थापनका लागि बालबालिका खोजतलास सेवा केन्द्रको नं.१०४ को प्रचार प्रसार गरिनेछ ।

(ठ) नगरपालिका तथा वडा कार्यालयहरूले बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि शिक्षा र स्वास्थ्यका बजेट अतिरिक्त अनिवार्य रूपमा पुँजीगत बजेटको १० प्रतिशत विनियोजन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(ड) प्रत्येक वडामा न्यूनतम एक बाल उद्यानको निर्माण तथा सञ्चालन गरिनेछ ।

(ढ) प्रत्येक वडामा एक बाल पुस्तकालय तथा बाचनलयको स्थापना तथा सञ्चालन गरिनेछ।

(ण) गाउँपालिका स्तरमा बाल सृजना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।

(त) प्रत्येक परिवारले आफ्नो परिवारमा जन्मिएका बालबालिकाको जन्मदर्ता प्रचलित कानून बमोजिम ३५ दिन भित्र गरि सक्नु पर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(थ) प्रत्येक परिवारले ३ देखि ५ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रमा ५ देखि १७ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई अनिवार्य विद्यालय भर्ना गर्ने र नियमित विद्यालय पठाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(द) बालबालिकालाई लिङ्ग, जातजाति, रङ्ग, परिवारिक हैसियत तथा शारीरिक र यौनिक अवस्थाका आधारमा हुने भेदभावको अन्त्य गरिनेछ ।

(ध) बाल विवाहलाई पूर्ण रूपमा अन्त्य गर्नका लागि बहुपक्षिय समन्वय तथा सहकार्य गरिनेछ ।

(न) सबै प्रकारको बालश्रमलाई निषेध गरिनेछ ।

(प) समुदायमा कसैले पनि बालबालिका विरुद्ध हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार गरेमा वा त्यस्ता घटना हुन लागेको थाहा भएमा नजिकको प्रहरी कार्यालय, वडा स्तरीय बाल अधिकार समिति, बाल कल्याण अधिकारी, स्थानीय बाल अधिकार समिति वा न्यायिक समितिमा अनुसूचि बमोजिम उजुरी गर्ने परिपाटीको व्यवस्था मिलाइनेछ । त्यस्ता उजुरी माथि न्यायिक समितिले आवश्यक कारवाही गर्नेछ ।

५. बालबालिको सर्वोत्तम हित कायम गर्ने : १) गाउँपालिकाका प्रत्येक निकाय, बाल कल्याण अधिकारी, समाजसेवी, सामाजिक संघसंस्था तथा सेवा प्रदायक निकायहरूले बालबालिकाको निम्ति काम गर्दा बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

६) बालमैत्री संरचना तथा अभ्यासको सुनिश्चितता : १) बालबालिका रहने वा बालबालिकालाई सेवा प्रदान गर्ने गाउँपालिका भित्रका सबै सार्वजनिक निकाय, सामाजिक संघसंस्था तथा नीजि संस्थाले भौतिक संरचना निर्माण वा मर्मत सम्भार गर्दा बालमैत्री हुने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

२) बालबालिकाले प्रत्यक्ष सहभागी हुने र सेवा लिने निकायहरूको संरचना र व्यवहार बालमैत्री र बाल सुरक्षित भएको सुनिश्चित गर्न स्थानीय तहले मन्त्रालयले जारी गरेको मापदण्ड बमोजिम बालमैत्री अवस्थाको लेखाजोखा गर्नेछ ।

३) बालबालिकालाई सेवा प्रदान गर्ने निकायहरू बालमैत्री बनाउन गाउँपालिकाले निर्देशन दिने, क्षमता विकास तथा सुधारका कार्यका लागि सहायता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

४) बालमैत्री र बाल सुरक्षित नभएका निकाहरुलाई सेवा प्रदान गर्नबाट बालमैत्री नभएसम्मका लागि गाउँपालिकाले सेवा प्रदान गर्नबाट रोक लगाउन सक्नेछ ।

७. बालगृहको स्थापना तथा सञ्चालन: १) गाउँपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रमा फेला परेका विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका बालबालिकाको संरक्षण गर्ने प्रयोजनका लागि गाउँपालिका भित्र बालगृह स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

२) बालगृहको स्थापना गर्नु पूर्व गाउँपालिकाले ऐनको दफा ४९ (२) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिम वैकल्पिक हेरचाहको स्थापना तथा प्रबर्द्धनलाई प्राथमिकता दिनेछ ।

परिच्छेद ४

बाल सहभागिकता तथा बाल क्लव सञ्चालन

द. बाल सहभागिताको अभ्यास: (१) गाउँपालिकाले आफ्नो धारणा बनाउन सक्षम भएका बालबालिकालाई आफूलाई असर पर्ने विषयमा परिवार, समुदाय, विद्यालय, सार्वजनिक निकाय वा संस्था लगायतबाट गरिने निर्णय प्रक्रियामा बाल सहभागिकताको अभ्यासलाई प्रवर्द्धन गर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम बाल सहभागिता प्रवर्द्धनका लागि गाउँपालिकाले देहायका उपायहरु अबलम्बन गर्नेछ:

(क) बालबालिकासँग सम्बन्धित नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनको सन्दर्भमा बालबालिकाको सहभागिकता प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

(ख) बालबालिकाको सुरक्षा, शिक्षाको निरन्तरता सुनिश्चित गरी उनीहरुको स्वतन्त्र सहमतिमा रचनात्मक कार्यहरुमा सहभागी गराइनेछ ।

(ग) बालबालिकासँग सम्बन्धित सरोकारका विषयमा कानूनले निषेध गरेको बाहेक उनीहरुले माग गरेको सूचना बालमैत्री ढंगबाट निशुल्क प्रदान गरिनेछ ।

(घ) बालबालिकालाई शिक्षा प्राप्त, क्षमता तथा सीप विकास, प्रतिभा प्रस्फुटन, बालबालिका स्वयम्को पहलमा बालबालिकाको हितका विषयमा सूचना सामग्री, भित्ते पत्रिका प्रकाशन र वितरण गर्न प्रोत्साहन र सहयोग गरिनेछ ।

ङ) बालक्लव, बाल संस्था तथा बाल क्लव सञ्जाल दर्ताको लागि रीतपूर्वक परेका निवेदनका आधारमा बाल क्लव, बाल संस्था तथा बाल क्लव सञ्जाल दर्ता गरी दर्ताको प्रमाणपत्र निशुल्क उपलब्ध गराइनेछ ।

(च) बालक्लव तथा बालक्लव सञ्जालको नवीकरणका लागि रीतपूर्वक परेका निवेदनका आधारमा बालक्लव तथा सञ्जालको नवीकरण गरिनेछ ।

(छ) आवधिक रुपमा अद्यावधिक गरिएको बाल क्लव सम्बन्धी तथ्यांक तथा सूचना जानकारी स्थानीय बालअधिकार समिति, प्रदेश बालअधिकार समिति, राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषदमा पठाइनेछ ।

३) गाउँपालिकाले बाल सहभागिता प्रवर्द्धनका नाममा व्यक्ति, संस्था वा सार्वजनिक निकायले देहायका कार्यहरु गर्नमा रोक लगाउनेछ:

(क) बालबालिकाको अध्ययनमा नियमित रुपमा बाधा तथा अवरोध पुग्ने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने वा सहभागी गराइने छैन ।

(ख) बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, संवेगात्मक, आध्यात्मिक, सामाजिक विकासमा असर पुर्याउने खालका कुनै पनि गतिविधि वा कार्यमा बालबालिकालाई सम्लग्न गराउने कार्यमा रोक लगाइनेछ ।

(ग) बालबालिकालाई आमाबुवा, विद्यालय लगायत कुनै पनि सरकारी निकाय वा गैरसरकारी संस्थाले र्याली, जुलुस, सभा आदीमा सहभागी गराउने कार्यलाई अन्त्य गरिनेछ ।

(घ) विद्यालय लगायतका सरकारी निकाय वा गैरसरकारी संस्थाले कानून वा विधान बमोजिम आफूले गर्नुपर्ने काम बालबालिका वा बालक्लव वा संस्था वा तिनको सञ्जाल मार्फत गराउने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।

(ङ) परम्परागत हानिकारक अभ्यास गर्न वा सो अभ्यासमा सहभागी गराउने कार्यलाई निषेध गरिनेछ ।

९. बाल क्लव वा संस्था दर्ता तथा नवीकरण: १) बालबालिकाले बालअधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि बालक्लव वा संस्था दर्ता गर्न चाहेमा गाँउपालिकामा देहायका विवरण सहित अनूसूचि १ बमोजिम निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(क) बालक्लव वा संस्था दर्ता गर्न चाहने बालबालिकाको नाम, थर, उमेर, अध्ययन गरिएको कक्षा, ठेगाना र जन्मदर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी वा अध्ययनरत विद्यालय वा आश्रित बाल गृहको सिफारिस पत्र,

(ख) बालक्लव वा संस्थाको उद्देश्य तथा सो मार्फत गर्न चाहेका मुख्य कामको विवरण,

(ग) बालक्लव वा संस्थाको सदस्यताको किसिम, सदस्यता लिने प्रक्रिया तथा कार्यसमितिमा रहने पदहरूको विवरण तथा निर्वाचित हुने प्रक्रिया र अबधि ,

२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन आएमा गाँउपालिकाले बालक्लव वा संस्था दर्ता गरी अनुसूचि १ बमोजिमको प्रमाणपत्र दिनेछ ।

३) उपदफा (२) बमोजिम दर्ता भएको बालक्लव वा संस्थाले प्रत्येक वर्ष गाँउपालिकामा देहायको विवरण खुलाई नवीकरणको लागि निवेदन दिन सक्नेछ:

क) वर्षभरी आफूले गरेको मुख्य काम वा क्रियाकलापको संक्षिप्त विवरण,

ख) सदस्यहरू तथा कार्य समितिमा रहेका पदहरूको विवरण,

४) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन आएमा गाँउपालिकाले बालक्लव वा संस्थाको नवीकरण गरिदिनेछ ।

५) बाल क्लव वा संस्था दर्ता वा नवीकरण गरे बापत कुनै शुल्क लिइनेछैन ।

६) प्रत्येक बाल क्लव तथा संस्थाले प्रत्येक वर्ष सम्पादन गरेका कार्यहरूको संक्षिप्त जानकारी प्रत्येक वर्षको फाल्गुण महिनाको मसान्तसम्म गाँउपालिका वा गाँउ बाल अधिकार समितिमा पठाउनु पर्नेछ ।

७) गाँउ बाल अधिकार समितिले बालक्लव एवम् संस्थाको वार्षिक जानकारीको संक्षिप्त विवरण प्रत्येक वर्षको बैशाख महिनाको मसान्तसम्म प्रदेश बाल अधिकार समितिमा पठाउनु पर्नेछ ।

८) बाल क्लव वा संस्थाले तीन वर्षसम्म गाँउपालिकामा नवीकरण नगरेमा उक्त बाल क्लव वा संस्था स्वतः खारेज हुनेछ ।

१०) बालक्लव सञ्जाल दर्ता तथा नवीकरण: १) गाउँपालिकामा दर्ता भएका बालक्लव वा संस्थाहरूले गाउँपालिका स्तरीय बाल सञ्जाल दर्ता गर्न चाहेमा देहायका विवरण सहित गाउँपालिकामा निवेदन दिनु पर्दछ:

क) बालक्लव वा संस्थाहरूको दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

ख) बालक्लव वा संस्थाहरूले सञ्जालको रूपमा दर्ता गर्ने सामूहिक निर्णयको प्रतिलिपि,

ग) बालक्लव वा संस्थाहरूको सञ्जालको उद्देश्य र मुख्य क्रियाकलापहरू,

घ) बालक्लव वा संस्थाको सञ्जालमा प्रत्येक बालक्लव वा संस्थाबाट समानुपातिक प्रतिनिधित्वको विधि,

ङ) सञ्जालको सदस्य तथा कार्य समितिमा रहने पदाधिकारीको विवरण,

२) गाउँपालिकामा दर्ता भएका बालक्लव वा संस्थाहरूले उपदफा (१) बमोजिम बाल सञ्जाल स्थापना गर्न निवेदन दिएमा गाउँपालिकाले सञ्जाल दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिनेछ ।

३) गाउँपालिकामा दर्ता भएका बाल सञ्जालले आफूले गरेको कामको संक्षिप्त विवरण, सदस्यहरूको विवरण समेत खुलाई प्रत्येक दुई वर्षमा गाउँपालिकामा नवीकरणको लागि निवेदन दिनुपर्दछ ।

४) उपदफा (३) बमोजिमको निवेदन आएमा गाउँपालिकाले बाल सञ्जालको नवीकरण गरिदिनेछ ।

५) गाउँपालिकाले बाल सञ्जाललाई व्यवस्थित गर्न गाउँ बालअधिकार समितिको सिफारिशमा वडा वा गाउँपालिका स्तरमा बाल सञ्जाल निर्माण गरी व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

६) बाल सञ्जाल दर्ता र नवीकरण गरे बापत कुनै शुल्क लिइने छैन ।

७) बाल सञ्जालले ५ वर्षसम्म उक्त सञ्जालको नवीकरण नगरेमा स्वतः खारेज हुनेछ ।

११. बालक्लवको वर्गीकरण : (१) गाउँपालिकामा दर्ता हुने बाल क्लवको वर्गीकरण सामान्यतया देहाय बमोजिमको हुनेछ:

क) समुदायमा आधारित बाल क्लव

(१) गाउँपालिकाको निश्चित भूगोल भित्रको टोल, बस्ती, वडाभित्र विद्यालय जाने र नजाने दुबै किसिमका बालबालिकालाई समेटेर वा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रलाई कार्यक्षेत्र बनाएर समुदायमा आधारित बालक्लव गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका बाल क्लवले गाउँपालिकामा समुदायमा आधारित बाल क्लवको नाममा दर्ता गर्न सक्नेछन् ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमका बाल क्लवले सम्बन्धित भूगोल भित्रको सबै उमेर, लिङ्ग, जाति, आर्थिक हैसियत कमजोर भएका तथा अपाङ्गता भएका, बालश्रममा रहेका बालबालिकालाई समेट्ने र उनीहरूको उचित प्रतिनिधित्व तथा सहभागिता हुने सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।

(४) समुदायमा आधारित बाल क्लवमा सदस्य बन्नका लागि उक्त क्षेत्रभित्र सामान्यतः ६ महिना वा सो भन्दा बढी स्थायी वा अस्थायी बसोवास भएको हुनु पर्नेछ ।

(ख) विद्यालयमा आधारित बाल क्लव:

(१) कुनै विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकालाई समेटेर उक्त विद्यालय भित्र बाल अधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्धन गर्न विद्यालयमा आधारित बाल क्लव गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिमका बाल क्लवले गाँउपालिकामा विद्यालयमा आधारित बाल क्लवको नाममा दर्ता हुन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको बाल क्लवले सम्बन्धित विद्यालयमा अध्ययनरत सबै जातजाति, कक्षा, लिङ्ग, आर्थिक तथा शारिरीक अवस्था कमजोर बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको उचित प्रतिनिधित्व र सहभागिता सुनिश्चित गरेको हुनु पर्नेछ ।

(४) विद्यालयमा आधारित बालक्लवको सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा मार्गदर्शनका लागि एक जना संरक्षक शिक्षक विद्यालय प्रशासनले तोक्न सक्नेछ ।

(ग) विषयगत बाल क्लव:

(१) समुदायमा लुकेर रहेको वा समुदायमा पर्याप्त रूपमा सम्बोधन हुन नसकेको विशिष्ट विषयहरू जस्तै बालबालिकाको मात्र सवाल, बाल विवाह, स्वास्थ्य तथा सरसफाई, जलवायु परिवर्तन, बालश्रम, एच.आइ.भी तथा एड्स जस्ता विषयहरूमा कार्य गर्न समुदायमा विशिष्ट ढंगले विषयगत बाल क्लव गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) विषयगत बाल क्लव विद्यालय तथा समुदायमा आधारित बाल क्लवको उपसमुहको रूपमा समेत गठन गर्न सकिनेछ ।

(घ) बालगृह वा बाल सुधार गृहमा आधारित बाल क्लव:

(१) बालगृह वा बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाको अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि बालगृह वा बाल सुधार गृहमा आधारित बाल क्लव गठन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बाल क्लवले सम्बन्धित बालगृह वा सुधार गृहमा रहेका सबै जातजाती, कक्षा, लिङ्ग, आर्थिक तथा शारिरीक अवस्था कमजोर बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको उचित प्रतिनिधित्व र सहभागिता सुनिश्चित गरेको हुनु पर्नेछ ।

(३) बालगृह वा सुधार गृहमा आधारित बाल क्लवको सञ्चालन, व्यवस्थापन, तथा मार्गदर्शनका लागि गृह प्रमुखले एक जना संरक्षक शिक्षक वा सहजकर्ता तोक्न सक्नेछ ।

(४) बाल क्लवका वार्षिक गतिविधिहरूको सामान्य जानकारी सम्बन्धित बाल गृह वा बाल सुधार गृहले गाँउ बाल अधिकार समिति र गाँउपालिकामा उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

१२. बालक्लवको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) बाल क्लवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) क्लवमा आवद्ध सदस्य सहित १८ वर्ष मुनिका सबै बालबालिकाको क्षमता विकास अभिवृद्धि हुने खालका हाजीरी जवाफ, वक्तृत्वकला, निबन्ध लेखन, साहित्यिक गतिविधि आदि सञ्चालन गर्ने ,
- (ख) बालबालिका, उनीहरूका अभिभावक र परिवारका अन्य सदस्यहरूलाई बाल अधिकारको बारेमा सचेत गराउने,
- (ग) सिकाई प्रकृत्यामा बाल सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै बालबालिकामा अन्तरनिहित प्रतिभाको प्रस्फुटन गर्ने गराउने ।
- (घ) बालबालिकालाई जीवनपयोगी सीपको बारेमा जानकारी गराउने,
- (ङ) बाल क्लवलाई बालबालिकामा रचनात्मकता र नवीन कौशल विकास गर्ने एक साझा स्थलको रूपमा स्थापित गराउने,
- (च) बालबालिकाको कक्षा कोठाको सिकाइलाई वास्तविक जीवनमा रूपान्तरण गर्न सक्ने साधनको रूपमा बाल क्लवलाई परिचित गराउने,
- छ) स्वास्थ्य, सरसफाई र वातावरणका क्षेत्रमा सामुदायिक सचेतनाका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने,
- (ज) बालबालिकाको कल्याण र अधिकार सुनिश्चित गर्न स्थानीय तहमा विभिन्न कार्यक्रमहरू आयोजना गर्ने,
- झ) कला, साहित्य, सामाजिक सद्भाव, मातृभाषा, मातृ सस्कृति र शिक्षाको संरक्षणका लागि आवाज उठाउन, र सामाजिक कुरिति तथा बाल अधिकार उल्लंघनका घटनाहरूको विरुद्ध रचनात्मक आवाज उठाउने,
- (ञ) विद्यालय भर्ना हुने उमेर समुहका बालबालिकाहरू विद्यालय भर्नाबाट बञ्चित रहे नरहेको बारेमा निरन्तर अनुगमन गर्ने र विद्यालय नगएका बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना गर्नका लागि सम्बन्धित बडा कार्यालयसँग समन्वय गरि विद्यालय भर्ना गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- ट) गाँउपालिका तथा आफ्नो बडाभिन्नका टोल विकास संस्थाहरूले सञ्चालन गर्ने जनचेतनमुलक कार्यमा सक्रिय सहभागिता जनाउने,
- ठ) बालमैत्री शासन प्रवर्द्धनका लागि निर्धारित सुचकहरू कार्यान्वयनमा सदैव अग्रसर रही बालमैत्री वडा वा पालिका अभियानमा गाँउपालिका तथा वडालाई निरन्तर सहयोग गर्ने,
- ड) पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्ता, पूर्ण सरसफाई आदि अभियानमा पालिका, वडा तथा टोल विकास संस्थाहरूलाई सहयोग गर्ने,
- (२) उपदफा (१) मा जुन सुकै कुरा लेखेको भएतापनि बालक्लव, बालसंस्था तथा बाल सञ्जालले देहाय बमोजिमका कार्यहरू गर्न गराउन निषेध गरिएको छः
- (क) कुनै राजनीतिक दल वा त्यसको भातृ संगठनका पक्षपोषण वा विरोध गर्न,
- (ख) समुदायको सार्वजनिक वा निजी सम्पत्ति दुरुपयोग तथा कसैको जीउ ज्यानमाथि क्षति पुर्याउन,
- (ग) समुदायका निश्चित जातजाति, धर्म, क्षेत्र वा पेशाकर्मी प्रति गलत भावना र दृष्टिकोण सम्प्रेषण गर्न,

- (घ) हिंसा र दुर्व्यवहार पीडित तथा प्रभावित बालबालिकाको गोपनीयता भंग हुने र पहिचान खुल्ने गतिविधिहरू गर्न,
- (ङ) सांस्कृतिक कार्यक्रम बाहेक रातको समयमा र आफ्नो विद्यालय, बालगृह वा समुदायभन्दा बाहिर गएर गरिने गतिविधि तथा कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुन तर प्रतिस्पर्धा, अवासीय तालिम वा आयोजकहरूले उचित सुरक्षा प्रबन्ध गरेको अवस्थामा भने समुदाय, बालगृह वा विद्यालय भन्दा बाहिर गएर कार्यक्रम गर्न सकिनेछ ।
- (च) उचित सुरक्षाको प्रबन्ध र आवश्यक पूर्व अनुमति बेगर जीउ ज्यानमा खतरा पुग्ने साहसिक खेलहरू खेल खेलाउन,
- (छ) बाल समूह कोष निर्माण वा आय आर्जनका लागि बालश्रम तथा कुनै पनि व्यापार, व्यवसाय गर्न,
- (ज) सामाजिक रूपमा अस्वीकार्य तथा नकारात्मक सामाजिक प्रभाव पार्ने कार्यहरू गर्न गराउन,
- (झ) आर्थिक जिम्मेवारीहरू लिई कार्यहरू गर्न,
- (ञ) सामाजिक रूपमा अस्वीकार्य तथा नकारात्मक सामाजिक प्रभाव पार्ने कार्यहरू गर्न गराउन,
- (ट) सामाजिक शान्ति सुव्यवस्था तथा सुरक्षामा नकारात्मक असर पर्ने देखिएमा वा अन्य उपयुक्त कारण दर्साई गाँउ बाल अधिकार समितिको परामर्शमा सुरक्षा निकाय वा,

गाँउपालिका वा विद्यालयले रोक लगाएका कार्यहरू गर्न गराउन

१३. बाल सञ्जालको काम कर्तव्य र अधिकार: (१) बाल क्लव सञ्जालको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) आफ्नो क्षेत्र भित्रका बाल क्लवहरूको अभिलेख राख्ने तथा बालबालिकाका लागि उपयोग हुने पुस्तकालय वा सूचना केन्द्र स्थापना र सञ्चालन गर्ने,
- (ख) आवद्ध बालक्लवहरूको गतिविधि सञ्चालन गर्न सञ्जाललाई वडा, गाँउपालिका तथा अन्य सहयोगी संस्थाहरूबाट प्राप्त आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने,
- (ग) बाल क्लवहरूले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमहरूमा अतिथिको रूपमा उपस्थित भई बालक्लवका अन्य साथीहरूलाई हौसला प्रदान गर्ने । तर, यस्ता किसिमका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्दा आफ्ना तथा अन्य साथीहरूको पढाइलाई असर नपर्ने गरी विदा तथा फुर्सदको दिनमा कार्यक्रम गर्न उत्प्रेरित गर्ने ।
- (घ) बालअधिकारसँग सम्बन्धित विशेष अभियान तथा कार्यहरू बालक्लवहरू मार्फत प्रभावकारी रूपले सम्पन्न गर्न विभिन्न उपसमितिहरूको गठन गरी सञ्जालका पदाधिकारीहरूका बीचमा कार्यविभाजन गरी काम गर्न सकारात्मक वातावरण बनाउने ।
- (ङ) गाँउपालिकाले स्थानीय स्तरमा बालबालिकाको अधिकारसँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा कार्यान्वयन र मूल्याङ्कनका सम्पूर्ण चरणहरूमा सञ्जालबाट प्रतिनिधित्वको माग गर्नुका साथै अन्य बालक्लवको तर्फबाट सक्रिय सहभागिता जनाउने ।

च) स्थानीय स्तरमा बालबालिकामाथि हुने सबै किसिमका दुर्व्यवहार, हिंसा, हेला, हेपाइ, सामाजिक कुरिति र विभेद जस्ता बालअधिकार हननका घटनाका विरुद्ध सम्बन्धित सरोकारवाला पक्षहरूको ध्यान आकृष्ट गराउने, सहकार्य र समन्वय गर्ने ।

छ) बालक्लवहरूले आयोजना गर्ने कार्यक्रमका लागि आवश्यक स्रोतहरूको खोजी गरी सञ्जालले सहयोग माग गर्ने तथा कार्यक्रम सम्पन्न गर्न अन्य निकायहरूसँग समन्वय गर्ने ।

ज) आफ्नो कार्य क्षेत्रमा सञ्चालन भएका विद्यालय भर्ना, जन्मदर्ता, बालविवाह, बालमैत्री वातावरण, खुला दिसामुक्त क्षेत्र, बालमैत्री स्थानीय शासन, विद्यालयमा भयरहित शिक्षण सिकाइको सम्बन्धमा बालबालिकासँग सँगै गर्ने अभियानहरूमा बालसञ्जालको तर्फबाट सक्रिय सहभागिता जनाउने ।

झ) बालक्लव तथा बाल अधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत् अन्य संघसस्था तथा सरोकारवालाहरूबीच आपसी समझदारी र समन्वयको वातावरण तयार गर्ने ।

ञ) आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेका बालक्लवहरूले सम्पन्न गरेका क्रियाकलापको संक्षिप्त प्रतिवेदन माग गर्ने तथा सो को अभिलेख राख्ने तथा गाँउपालिका र गाँउ बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने ।

ट) बालक्लवहरू बीच आपसी समन्वय, सहकार्य बढाउने तथा सबालहरूको सामूहिकीकरण गर्ने र एक आपसबाट सिकाइका अवसर सृजना गर्ने ।

१४. बालबालिकाको संस्था वा सञ्जालको काम कर्तव्य तथा दायित्व: (१) बाल क्लव, बाल संस्था वा सञ्जालका सबै उमेर, लिङ्ग, जातजाति, अपाङ्गता लगायत स्थानीय समाजको विविधतालाई प्रतिबिम्ब गर्ने गरी समावेशी हुनुपर्छ ।

तर यस व्यवस्थाले बालिकाहरू मात्र सदस्य रहन सक्ने गरी विशिष्टकृत बालक्लव वा संस्था सञ्चालन गर्न रोक लागएको मानिनेछैन ।

(२) बाल क्लव, संस्था वा सञ्जालको सदस्यता विधानमा तोकिएको प्रक्रिया बमोजिम योग्य बालबालिका वा निजको संस्थाले सदस्यता लिन पाउने गरी खुल्ला गर्नुपर्नेछ।

(३) बालक्लव, संस्था र सञ्जालको नेतृत्व वा यसका क्रियाकलापहरूमा बढि भन्दा बढि बालबालिकालाई अवसर पाउने गरी सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(४) बाल क्लव, संस्था र सञ्जालका पदाधिकारीहरूले दुई कार्यकाल भन्दा बढि पदमा निरन्तर नबसी क्रमशः अर्का बालबालिकालाई नेतृत्वको अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ ।

(५) बालक्लव, संस्था र सञ्जालको सदस्यता लिन वा सञ्जालमा प्रतिनिधित्व गर्न कुनै बालक वा बालिकालाई बाध्य पार्न हुदैन ।

(६) बालक्लव, संस्था र सञ्जालले आफ्ना क्लव वा सञ्जालका सदस्यहरूको हित हुने र दीर्घकालसम्म फाइदा पुग्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

(७) बालक्लव, संस्था र सञ्जालले दलिय राजनीतिक कार्यक्रममा सहभागी हुने वा त्यसको समर्थन र विरोध गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुहुदैन । तर राजनैतिक विचारधारा र दृष्टिकोणका विषयमा बहस र छलफल सञ्चालन गर्न यस नियमले बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।

१५. बाल क्लब तथा बाल सञ्जालको स्थानीय स्तरको भेला: (१) सार्वजनिक निकाय वा संस्थाले बालबालिकाको सुरक्षा र संरक्षणको सुनिश्चितता गरी बालक्लव वा संस्था वा बाल सञ्जालको वडा, गाँउपालिका स्तरको भेला आयोजना गर्न सक्नेछन्। (२) उपदफा (१) बमोजिमको भेलाका आयोजकले सहभागी हुने प्रत्येक बालबालिका, बालबालिकाको आमाबाबु, संरक्षक वा माथवरसँग अनुमति लिई लिखित मन्जुरीनामामा हस्ताक्षर गराउनु पर्दछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको भेला आयोजना गर्दा बालबालिकाले राती बास बस्ने गरी जानुपर्ने भएमा बालबालिकालाई परिवार वा संरक्षकको जिम्मा लगाई पठाउनु पर्नेछ । तर बालिकाको हकमा महिलाको साथ लगाइ पठाउनुपर्नेछ ।

१६. बालक्लब वा संस्था वा बाल सञ्जालको आर्थिक दायित्व: (१) बालक्लव वा संस्था र बाल सञ्जालले कुनै पनि किसिमको आर्थिक कारोवार गर्नु हुँदैन र अन्य कुनै ब्यक्ति वा संस्थाले बाल क्लव वा संस्था र बाल सञ्जाललाई आर्थिक दायित्व दिन हुँदैन ।

(२) बालक्लव वा संस्था र बाल सञ्जालसँग सहकार्य गर्दा सहकार्य गर्ने संस्थाले आर्थिक दायित्व ब्यहोर्ने गरी सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(३) बालक्लब वा संस्था र बाल सञ्जालले आफ्नो संस्थाको आर्थिक दायित्व सञ्चालन गर्न कुनै ब्यक्ति वा संस्थालाई जिम्मेवारी दिन सक्नेछन् ।

(४) यसरी जिम्मेवारी पाएको संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम सामाजिक संस्थाले राख्ने लेखा प्रणाली बमोजिम संस्थाको लेखा राख्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ५

स्थानीय बालअधिकार समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१७. स्थानीय बालअधिकार समितिको गठन: (१) गाँउपालिकामा देहाय बमोजिमको अध्यक्ष र सदस्य रहनेगरी एक स्थानीय बालअधिकार समिति गठन गरिनेछ ।

क) पालिका उपाध्यक्षले तोकेको गाउँ कार्यपालिकाको सदस्य - अध्यक्ष

ख) गाँउपालिकाले तोकेको महिला वडा सदस्य सहित २ जना - सदस्य,

ग) माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक वा सम्पर्क शिक्षक मध्ये १ जना, सूचिकृत समाजसेवी वा सामाजिक कार्यकर्ता, बाल मनोविज्ञ, चिकित्सक मध्ये १ जना गरी जम्मा ३ जना - सदस्य

घ) गाँउपालिकाको बालबालिका शाखा प्रमुख, शिक्षा प्रमुख र स्वास्थ्य शाखा प्रमुख गरी ३ जना - सदस्य

ङ) गाँउबाल क्लव सञ्जालले तोकेको एक जना बालिका सहित २ जना - सदस्य

च) स्थानीय प्रहरी प्रमुख, नेपाल प्रहरी - सदस्य

छ) बालअधिकार, बालसंरक्षण, बालकल्याण शिक्षा, स्वास्थ्य तथा बाल न्यायका क्षेत्रमा कार्यअनुभव भएका ब्यक्ति वा संस्था मध्येबाट गाउँ पालिकाले मनोनयन गरेका कम्तीमा १ जना महिला सहित २ जना - सदस्य

ज) बाल कल्याण अधिकारी - सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड ख र छ, बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधी ४ वर्षको हुनेछ, र खण्ड (छ) बमोजिम सदस्यमा मनोनयन हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

क) नेपाली नागरिक

ख) २१ वर्ष उमेर पूरा भएको

ग) नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको

१८. स्थानीय बाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) स्थानीय बाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) समितिको दीर्घकालिन नीति, योजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने

ख) बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण, प्रवर्धन र परिपूर्तिका लागि आवश्यक स्थानीय नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम र संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्थागर्न स्थानीय तहलाई सुझाव दिने,

ग) स्थानीय तहद्वारा सञ्चालित बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समिक्ष गरी सुझाव दिने,

घ) स्थानीय तहभित्र हुन सक्ने बालविवाह, बालश्रम, शारीरिक तथा मानसिक पीडा तथा बाल यौन दुर्व्यवहार जस्ता सबै प्रकारका बाल हिंसाको रोकथाम, निषेध र नियन्त्रण तथा सडक बालबालिकाको उद्धार, पुनःस्थापन, संरक्षण र व्यवस्थापनमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने ,

ङ) आफ्नो गाँउपालिका भित्रका वडा, विद्यालय, संरचनालाई बालमैत्री बनाउन आवश्यक मापदण्ड तर्जुमा गर्ने गराउने,

च) बालमैत्री स्थानीय शासनको अबलम्बनका साथै बालमैत्री वडा तथा पालिका घोषणाको नेतृत्व लिने,

छ) बालअधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन गर्ने सम्बन्धमा सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने,

ज) स्थानीय तहमा एक आर्थिक वर्षमा बालबालिका सम्बन्धी भए/गरेका कार्यहरु र बालबालिका तथा बाल अधिकारको अवस्था समेट्ने गरी बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय वार्षिक प्रतिवेदन स्थानीय कार्यपालिकाको स्वीकृति लिई प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको २ महिना भित्र सार्वजनिक गर्ने, वेवसाइटमा राख्ने, समिति तथा स्थानीय तहमा सुरक्षित राख्ने, र सो को एक/एक प्रति प्रदेश समिति, प्रदेश मन्त्रालय, परिषद र मन्त्रालयमा पठाउने,

झ) बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय तथ्याङ्क विवरण संकलन, अभिलेखीकरण, तथा सूचना प्रणालीको विकास, सञ्चालन, व्यवस्थापन र सुदृढीकरणमा सहयोग गर्ने ।

ञ) समितिको सचिवालय, जनशक्ति र आर्थिक स्रोत साधनको व्यवस्था मिलाउने, परिचालन गर्ने, तालिम दिन तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने,

ट) स्थानीय तह मार्फत नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिई बाल संरक्षण तथा बालअधिकार प्रवर्धनका लागि द्विपक्षिय तथा बहुपक्षिय विकास साभेदार एवम्

अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाबाट प्राप्त सहायताबाट आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

ठ) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको स्वीकृत योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुकूल प्राथमिकता निर्धारण गरी बालसंरक्षण तथा बालअधिकार प्रवर्धनका लागि विशेष अभियान सञ्चालनमा सहयोग गर्ने,

ड) स्थानीय तहमा बालबालिका खोजतलास नं १०४ तथा बाल हेल्पलाइन सेवा १०९८ (दश, नौ, आठ) सञ्चालन सेवा अभिवृद्धिमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने,

ढ) धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिन दिन चाहने दम्पति तथा ब्यक्तिलाई समितिमा सूचिकृत गरी आन्तरिक धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिने दिने व्यवस्थालाई सहजिकरण गर्ने

ण) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा अनाथ बालबालिकालाई धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिने दिने, संरक्षक र माथवर नियुक्त गर्न स्थानीय तह र अदातललाई सहयोग गर्ने

त) ऐन, प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन हुन नसकेका बाल गृह, बाल सुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरण केन्द्र बन्द तथा कारबाही गर्न सुझाव तथा प्रतिवेदन सहित मन्त्रालयमा सिफारिस गर्ने,

थ) गाँउपालिका भित्र हुन सक्ने बाढी, पहिरो हुरी बतास, शीतलहर र आगो जस्ता प्राकृतिक प्रकोप, मानवबाट सिर्जित संकट तथा अन्य महामारीबाट बालबालिकाको तत्काल आकस्मिक उद्धार, संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने

द) गाँउपालिका भित्र सञ्चालित बाल गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र लगायतमा आश्रित बालबालिकाको समग्र स्थिति र उपलब्ध सेवाको गुणस्तर तथा प्रभावकारिताका सम्बन्धमा अनुगमन तथा निरिक्षण गर्दा प्राप्त विवरण सहित देहायका कुराहरुको समेत जाँचबुझ गरी सोको एक/एक प्रति वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको दुई महिनाभित्र प्रदेश समिति, प्रदेश मन्त्रालय, परिषद् र मन्त्रालयमा पठाउने

१) बालबालिकाको वैयक्तिक विवरण अद्यावधिक गरी राखेको छ वा छैन

२) बालबालिकालाई नियमित रुपमा शिक्षा तथा तालिम प्रदान गरिएको छ वा छैन

३) बाल क्लव गठन गरी बालबालिकालाई खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सास्कृतिक कार्यक्रम लगायतका बाल सहभागिकता जस्ता अन्य क्रियाकलापमा संलग्न गराइएको छ कि छैन

४) बालबालिकालाई ऐन, प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिमको सुविधा प्रदान गरिएको छ वा छैन

५) बालगृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र तथा समाजिकीकरण केन्द्रमा बालमैत्री व्यवहार तथा वातावरण कायम गरिएको छ वा छैन

६) बालगृहमा आश्रित बालबालिका वैकल्पिक हेरचाहको व्यवस्थाको प्राथमिकतानुसार अन्तिम विकल्पको रूपमा बाल कल्याण अधिकारबाट व्यवस्था मिलाइ राखिएको छ, कि छैन

७) व्यवस्थापन पक्ष तथा बालबालिकाले ऐन, प्रचलित कानून वा मापदण्डको पालन गर्नु पर्ने कुराहरु पालना गरेको छ, वा छैन

८) उपलब्ध स्रोत साधनलाई मध्य नजर गरी बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिएको छ, वा छैन

९) बाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण गरी लागू गरिएको छ, वा छैन

२) समितिले उपदफा (१) बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार बालकल्याण अधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

१९. गाउँ बालअधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: गाँउबाल अधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि देहाय बमोजिम निर्धारण गरिएको छ:-

१) समितिको बैठक कम्तीमा वर्षको चार पटक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

२) अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको बैठक सदस्य- सचिवले बोलाउने छ ।

३) सदस्य सचिवले समितिको बैठक बस्ने सूचना सहित बैठकमा छलफल हुने विषयहरुको सूचि तीन दिन अगावै समितिका सदस्यहरुलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४) समितिमा तत्काल कायम रहेका सदस्य संख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरु उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पगेको मानिनेछ ।

५) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ, र निजको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरुले आफू मध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

६) बैठकमा उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । मत बराबर भएका बैठको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।

७) समितिको बैठकको निर्णय समितिको अध्यक्ष र सदस्य सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

८) समितिको बैठक तथा सञ्चालन खर्च स्थानीय तहको नियमानुसार हुनेछ ।

९) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२०. उपसमिति वा कार्यटोली गठन गर्न सक्ने: १) समितिले आफूले गर्नु पर्ने कुनै काम सुचारु रूपमा सञ्चालन गर्नका निमित्त बाल विशेषज्ञ वा विज्ञ, बाल मनोविज्ञ, समाजसेवी, समाजिक कार्यकर्ता, शिक्षक, चिकित्सक, बाल क्लवका प्रतिनिधि, सामाजिक परिचालक तथा बाल अधिकारकर्मीहरु मध्ये आवश्यकतानुसार समावेश हुने गरी निश्चित अवधिका लागि बढीमा तीन सदस्यीय उपसमिति वा कार्यटोली गठन गरी परिचालन गर्न सक्ने छ । २) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने उपसमिति वा कार्य टोलीको काम कर्तव्य र अधिकार कार्य प्रकृति अनुसार काममा खटिए वा काम गरे वापत टोली वा सदस्यले पाउने भत्ता वा

पारिश्रामिक वा सेवा सुविधा तथा अन्य कार्यविधि स्थानीय तहको प्रचलित नियमानुसार समितिले तोकी दिए बमोजिम हुनेछ ।

२१. वडा स्तरीय बाल अधिकार समिति: (१) पालिकाले वडा स्तरीय बालअधिकार समिति गठन गर्न सक्नेछ । वडा स्तरीय बाल अधिकार समितिमा देहाय बमोजिमका अध्यक्ष र सदस्य रहनेछन्:

क) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष १ जना	-अध्यक्ष
ख) वडाले तोकोको महिला सदस्य सहित २ जना	- सदस्य
ग) माध्यमिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक वा सम्पर्क शिक्षक मध्ये १ जना	- सदस्य
घ) वडास्तरीय बाल सञ्जालले तोकेको १ जना बालिका सहित २ जना	-सदस्य
ङ) वडा प्रहरी प्रमुख, नेपाल प्रहरी	-सदस्य
च) बालअधिकार, बालसंरक्षण, बालकल्याण, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा बाल न्यायका क्षेत्रमा कार्यानुभव भएका व्यक्ति वा सस्थाबाट अध्यक्षले मनोनयन गरेका कम्तीमा एक जना महिला सहित २ जना	-सदस्य
छ) वडा सचिव	-सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख), (च) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदापधि चार वर्षको हुनेछ र खण्ड -च) बमोजिम सदस्यमा मनोनयन हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पूरा भएको हुनु पर्नेछ:

- क) नेपाली नागरिक
- ख) एक्काइस वर्ष उमेर पुरा भएको,
- ग) नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको
- घ) सम्बन्धीत वडाभिन्न स्थायी बसोवास भएको ।

(३) उपदफा (२) मा जे सुकै लेखेको भएता पनि वडा सदस्य, विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधि तथा अन्य पदेन सदस्यहरु तथा बाल सञ्जालका प्रतिनिधिहरुका हकमा उमेर, बसोवास क्षेत्र, शैक्षिक योग्यताको आधारमा सदस्य हुन अयोग्य मानिने छैन ।

२२. वडा स्तरीय बालअधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) वडा स्तरीय बाल समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- क) वडाबाट प्रतावित हुने बालबालिका र बालअधिकार सम्बन्धी योजना, कार्यक्रमहरुको बाल अधिकारमा आधारित सहभागिता मुलक ढंगबाट निर्माण गर्ने ।
- ख) वडा तहमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने गराउने
- ग) वडालाई बालमैत्री बनाउने सिङ्गो प्रक्रियाको नेतृत्व लिने
- घ) वडातहमा बाल अधिकारको अबस्था अनुगमन तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने
- ङ) बालबालिकाको सम्बन्धका प्राप्त उजूरीहरुको संकलन गर्ने र राय सहित न्यायिक समितिमा पठाउने
- च) बालबालिकासँग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने

छ) बडास्तरमा बालश्रम, बाल विवाह, बेचबिखन, ओसारपसार, बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, दुब्यवहार, शोषण अन्त्यका लागि बाल संरक्षण मापदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

ज) सार्वजनिक सुनुवाइका समयमा स्थानीय तहबाट सम्पन्न भएका बाल अधिकारका कार्यहरुको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने

झ) वडातहमा बाल अधिकारका लागि कार्यरत सरकारी निकाय, संघसंस्था, परियोजना तथा सेवाहरुको नक्सांकन गर्ने

ञ) बालअधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि बहुपक्षिय निकायहरुसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने

ट) वडामा रहेका बाल क्लव, सञ्जाल, समुहको सूचि तयार गरी स्थानीय बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने

ठ) वडामा सञ्चालित बालगृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्रहरुको अनुगमन गरी स्थानीय बाल अधिकार समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने

२३. बडा बाल अधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: वडा बाल अधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम निर्धारण गरिएको छ:

(१) समितिको बैठक कम्तीमा वर्षको चार पटक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको बैठक सदस्य सचिवले बोलाउनेछ ।

(३) सदस्य सचिवले समितिको बैठक बस्ने सूचना सहित बैठकमका छलफल हुने विषयकहरुको सूचि तीन दिन अगावै समितिका सदस्यहरुले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) समितिमा तत्काल कायम रहेका सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरु उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागी गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(५) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरुले आफू मध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(६) बैठकमा उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ब्यक्तिले निर्णयात्मक मत दिन सक्नेछ ।

(७) समितिको बैठकको निर्णय तथा सञ्चालन खर्च स्थानीय तहको नियमानुसार हुनेछ ।

(९) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ६

बालकल्याण अधिकारी

२४. बालकल्याण अधिकारीको नियुक्ति: (१) गाँउपालिकाले ऐनको दफा ६१ को उपदफा (१) बमोजिम हुने गरी स्थानीय तहको कर्मचारी पदपुर्ति प्रक्रिया अनुसार एक जना बालकल्याण अधिकारी नियुक्त गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बाल कल्याण अधिकारीको नियुक्ति नभएसम्म गाँउपालिकाले महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख वा अधिकृत स्तरको अन्य कुनै कर्मचारीलाई बाल कल्याण अधिकारी तोक्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त बालकल्याण अधिकारीले स्थानीय बालअधिकार समितिको सदस्य सचिवको रूपमा काम गर्नेछ ।

२५. बालकल्याण अधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार: बाल कल्याण अधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) गाउँ बाल अधिकार समितिको निर्णय एवं निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने ।

(ख) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबाट स्विकृत नीति र योजना अनुरूप समितिको वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तह र स्थानीय बाल अधिकार समितिलाई आवश्यक सहयोग गर्ने एवं कार्य सम्पादनको प्रगति प्रतिवेदन समितिको बैठकमा पेश गर्ने ।

(ग) गाँउपालिका भित्र स्थायी तथा अस्थायी रूपमा बसोबास गर्ने सबै बालबालिकाले प्राप्त गर्नुपर्ने हेरचाह, स्वास्थ्य, शिक्षा, संरक्षण तथा सहभागिताको अवस्था सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषण गरी अध्यावधिक र प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

(घ) गाँउपालिकाका जोखिममा परेका, विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका, वैकल्पिक हेरचाहको आवश्यकता भएका तथा कसूरबाट पीडित बालबालिकाको तत्काल उद्धार, मनोसामाजिक परामर्श, उपचार, अस्थायी संरक्षण, आमाबुवालाई पारिवारिक सहयोग, पारिवारिक पुनर्मिलन तथा वैकल्पिक स्याहार लगायतका कार्य गर्ने ।

(ङ) खण्ड (घ) बमोजिमका कार्य गर्न कार्ययोजना तयार गरी गाउँ बालअधिकार समिति समक्ष स्विकृतिका लागि पेश गर्ने र स्विकृत कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने ।

(च) स्थानीय तहमा बालश्रम, बालविवाह जस्ता समस्याको अन्त्य गर्न बालमैत्री विद्यालय, बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक समन्वय र सहजिकरण गर्ने

(छ) बालबालिका विरुद्धको कसूरको अनुसन्धान प्रक्रियामा पीडित तथा कानूनको विवादमा परेका बालबालिकाको अस्थायी तथा पारिवारिक संरक्षणका लागि प्रहरी कार्यालय तथा अदालतलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउने ।

(ज) गाँउपालिका भित्र भएको वैकल्पिक हेरचाहको व्यवस्था, पुनर्स्थापना केन्द्र, अस्थायी संरक्षण सेवा, निगरानी कक्ष, तथा बालबालिकालाई शैक्षिक प्रयोजनका लागि राखिएका मठ, गुरुकूल, गुम्बा, मदरसा, चर्च जस्ता अवासिय गृहको नियमित अनुगमन गरि सो को प्रतिवेदन गाउँ बाल अधिकार समिति तथा अन्य सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने।

(झ) गाँउपालिकामा भएका बाल अधिकार उल्लंघन सम्बन्धी घटनामा बालबालिकाको तत्काल उद्धार, राहत, संरक्षण र घटना ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

(ञ) बालबालिकाको संरक्षक नियुक्तिकोलागि प्रचलित कानून बमोजिम अदालतमा निवेदन दिने ।

- (ट) बालबालिकाको लागि वैकल्पिक हेरचाहको उपलब्धताको प्रतिवेदन अदालतले माग गरेको अवस्थामा पेश गर्ने ।
- (ठ) वैकल्पिक हेरचाहमा राखिएका बालबालिकाको जन्मदर्ता गर्न, नागरिकता बनाउन र निजको चल अचल सम्पत्तिको अभिलेख राखी संरक्षण गर्न सम्बन्धित निकायमा सहजीकरण तथा सिफारिस गर्ने ।
- (ड) बालबालिकाको गोपनियताको हकको उल्लंघन नहुने गरी प्रचलित कानून बमोजिम प्रकाशित गर्नुपर्ने सूचना समेतको प्रतिवेदन स्थानीय बाल अधिकार समितिको स्वीकृतिमा प्रकाशन गर्ने र सो को विवरण आर्थिक वर्ष समाप्त भएको साठी दिन भित्र प्रदेश बाल अधिकार समिति र राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषदमा पेश गर्ने ।
- (ढ) गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा बालबालिकाका विषयलाई प्राथमिता दिन पहल गर्ने ।
- ण) गाउँ बालअधिकार समितिबाट प्रत्यायोजित अन्य काम गर्ने ।

परिच्छेद ७

बाल मनोविज्ञ, समाजसेवी तथा सेवा प्रदायक निकाय सम्बन्धी व्यवस्था

- २६. समाजसेवी तथा बालमनोविज्ञको सूची तथा नियुक्ती:** (१) गाउँपालिकामा रही समाजसेवी तथा बालमनोविज्ञको रूपमा काम गर्न चाहने व्यक्तिले गाँउ बाल अधिकार समिति समक्ष आफ्नो नाम सूचिकृत गराउनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम समाजसेवी तथा मनोविज्ञलाई सूचिकृत गर्नका निमित्त गाँउ बाल अधिकार समितिले निवेदकले पेश गर्नु पर्ने आवश्यक कागजात तथा विवरणको सूची समेत संलग्न गरी सात दिनको सार्वजनिक सूचना जारी गर्नेछ ।
- (३) समाजसेवी तथा बाल मनोविज्ञको रूपमा काम गर्न इच्छुक व्यक्तिले सूचनामा तोकिए बमोजिमका कागजात तथा व्यक्तिगत विवरण सहित गाँउ बाल अधिकार समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको निवेदन तथा कागजातको जाँचबुझ गर्दा गाँउ बाल अधिकार समितिले तोकेको न्यूनतम योग्यता पुगेका निवेदकहरु लाई समाजसेवीका रूपमा गाँउ बाल अधिकार समितिले सूचिकृत गरी सोको सूचना प्रकाशन गर्नेछ ।
- (५) समाजसेवीको छनौट र नियुक्तिको प्रक्रिया, निजको काम, कर्तव्य, अधिकार, पारिश्रामिक तथा अन्य सुविधा स्थानीय बाल अधिकार समितिको सिफारिसमा गाँउपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिम नियुक्त हुने समाजसेवीको पारिश्रामिक गाँउपालिकाले व्यवस्था गर्नेछ ।

- २७. सेवा प्रदायक निकायको नक्सांकन तथा सूचिकरण:** (१) गाउँपालिकामा रही बालबालिकाको हक, हित र अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि ईच्छुक सामाजिक संस्थाहरु गाँउपालिकामा अनिवार्य रूपमा सूचिकृत हुनु पर्दछ ।

(२) उपदफा (१) अनुसार सूचिकृत गर्नका निमित्त गाँउ बालअधिकार समितिले निवेदकले पेश गर्नुपर्ने आवश्यक कागजात तथा विवरणको सूचिसमेत संलग्न गरी सात दिनको सार्वजनिक सूचना जारी गर्नेछ ।

(३) गाँउपालिकामा सूचिकृत हुन इच्छुक सेवा प्रदायक निकायले सूचनामा तोकिए बमोजिमका कागजात तथा संस्थागत विवरण सहित गाँउ बालअधिकार समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको निवेदन तथा कागजातको जाँचबुझ गाँउ बालअधिकार समितिले तोकेको योग्यता पुगेका निवेदकहरुलाई सेवा प्रदायक निकायको रुपमा गाँउ बालअधिकार समितिले सूचिकृत गरी सोको सूचना प्रकाशन गर्नेछ ।

परिच्छेद ८

बालकोष स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन

२८. बालकोष: (१) विशेष संरक्षका आवश्यकता भएका तथा जोखिममा परेका तथा हिंसा पीडित बालबालिकाको सहयोगार्थ गाँउपालिका स्तरमा एक बालकोषको स्थापना गरिने छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बालकोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरु रहनेछन् :

क) गाँउपालिकाबाट बार्षिक रुपमा विनियोजित बजेट

ख) संघसंस्थाबाट प्राप्त हुने सहायता

ग) निजी व्यवसाय तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहायता

घ) स्थानीय न्यायिक समितिबाट बालबालिका विरुद्ध हिंसाका घटनामा गरिएको जरिवाना रकम

ङ) बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम

च) अन्य तोकिएका आम्दानी

२९. कोष सञ्चालक समिति: (१) गाँउपालिकामा बाल कोष सञ्चालनका लागि देहाय बमोजिमको संयोजक र सदस्य रहेको एक बाल कोष सञ्चालक समिति रहनेछ :

क) अध्यक्ष, गाँउ बालअधिकार समिति -संयोजक

ख) प्रमुख प्रकाशकिय अधिकृत - सदस्य

ग) लेखा प्रमुख -सदस्य

घ) गाँउ बालअधिकार समितिका सदस्य मध्ये समितिले तोकेको १ जना -सदस्य

ङ) बाल कल्याण अधिकारी -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठकमा आवश्यकतानुसार सम्बन्धित सरोकारवालालाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

३०. बालकोष सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: बाल कोष सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछ ।

(क) तत्कालीन समयमा गाँउपालिका भित्र आपतकालीन अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्धार संरक्षणका लागि स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका गाँउ बालसंरक्षण समिति, वडा बाल संरक्षण समितिका नाममा रहेको बाल उद्धार

- कोषको नाममा रहेको सबै कोष रकम खोजी गरी यस कार्यविधि बमोजिम बनेको बाल कोषमा जम्मा गर्ने, गराउने,
- (ख) जोखिम अवस्थामा रहेका र विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको उद्धार गर्ने, स्वास्थ्योपचार गर्ने, पुनस्थापना गर्ने तथा त्यस्ता बालबालिकालाई राहत दिने सम्बन्धमा आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने,
- (ग) कुनै बालबालिका जोखिम अवस्थामा भए वा नभएको निर्धारण गर्ने,
- (घ) स्वीकृत कार्यक्रमको लागी कोष परिचालन गर्ने वा गराउने
- (ङ) स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धका अनुगमन गर्ने
- (च) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकालाई राहत स्वरुप दिइने रकमको मापदण्ड बनाई लागू गर्ने,
- (छ) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिका सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने वा गराउने,
- (ज) समितिबाट गरिने कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने गराउने,
- (झ) बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय तथा संस्थासँग समन्वय गर्ने
- (ञ) कोष वृद्धिको लागि स्रोतको खोजी गर्ने
- (ट) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिका सम्बन्धी अन्य काम गर्ने वा गराउने ।

३१. बाल कोष सञ्चालक समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम कायम गरिएकोछः

- (१) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।
- (२) समितिको बैठक संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (३) समितिको बैठक बस्नु भन्दा कम्तिमा चौबिस घण्टा अगावै समितिको सदस्य सचिवले बैठकमा छलफल हुने कार्यसूचि सहितको सूचना सबै सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ ।
- (४) समितिको दुई तिहाइ सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (५) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा समितिका उपस्थित सदस्यहरूले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले गर्नेछ ।
- (६) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।
- (७) समितिको निर्णय समितिको सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।
- (८) समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- (९) जोखिममा रहेका बालबालिकाको आकस्मिक उद्धार तथा पुनस्थापना गर्नु पर्ने अवस्था भएमा समितिको संयोजक र सदस्य सचिवको आपसी सहमतिले आवश्यक हुने रकम निकास खर्च गर्न सक्नेछन । तर सो खर्च रकम समितिको बैठकबाट अनुमोदन गर्नु पर्नेछ ।

३२. कोषको प्रयोग प्रयोजन: (१) बाल कोषको प्रयोग देहाय बमोजिमको प्रयोजनको लागि गर्न सकिनेछः-

क) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा आपतकालीन अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्धार गर्न,
ख) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा आपतकालीन अवस्थामा रहेका बालबालिकालाई राहत, अस्थायी संरक्षण सेवा, पारिवारिक पुनर्मिलन तथा पुनःस्थापना, मनो सामाजिक विमर्श, स्वास्थ्य उपचार, कानूनी उपचार, छात्रवृत्ति जस्ता सेवा प्रदान गर्न,
ग) बालबालिकाको हक हित सम्बन्धमा कोष सञ्चालक समितिले तोके बमोजिमको अन्य काम गर्न गराउन,

(२) बालकोषबाट गरिने बालबालिकाको सहयोगका लागि कोष सञ्चालक समितिले तोके बमोजिमको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।

३३. बालकोषको खर्चका सीमा: (१) बाल कोषको रकम देहायका अवस्थामा कोष सञ्चालक समितिको निर्णयबाट खर्च गर्न सकिनेछ:

क) हिंसा पीडित बालबालिकालाई अधिकतम रु. १० हजार सम्मको घर फिर्ती तथा स्वास्थ्य उपचार सेवाका लागि

ख) हिंसा पीडित बालबालिकाको न्यायका लागि अस्थायी आवास, मनोविमर्श, यातायात तथा कानूनी सहायतामा लाग्ने खर्च अधिकतम रु २५ हजार सम्म

ग) जोखिममा रहेका बालबालिकाका लागि तत्काल राहत, शैक्षिक वृत्ति, स्वास्थ्य सेवा एवं सामाजिक संरक्षण वापत अधिकतम प्रति बालबालिका रु. ५ हजारसम्म

घ) विशेष परिस्थितिमा बालबालिकाको संरक्षणका लागि सहयोग रकमको सीमा कोष सञ्चालक समितिको निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(२) बाल कोषको रकम तालिम, गोष्ठी, बैठक भत्ता, भ्रमण तथा अनुगमन एवं प्रशासनिक कार्य र सचेतनाका कार्यक्रममा खर्च गर्न पाइनेछैन ।

३४. कोषको खाता सञ्चालन: (१) कोषको रकम समितिको निर्णयले कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालयको सहमतिमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त पायक पर्ने 'क' वर्गको बैंकमा वा नेपाल सरकारबाट वित्तिय कारोवार गर्ने अनुमित प्राप्त सहकारिमा खाता खोली सञ्चालन गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको खाता सञ्चालनका लागि करैयामाईगाँउपालिकाको हकमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतमा सञ्चालन गरिनेछ ।

(३) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए पनि कोषको रकम खर्च नभई आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेमा त्यस्तो रकम फिज हुने छैन ।

३५. कोषको लेखा र लेखा परिक्षण: (१) कोषको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको लेखा प्रणाली बमोजिम राखिनेछ ।

(२) कोषको लेखा परिक्षण महालेखा परिक्षकबाट हुनेछ ।

परिच्छेद ९

विविध

३६. स्रोतको व्यवस्थापन: करैयामाईगाँउपालिका तथा वडाले बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्य सञ्चालन गर्न योजना निर्माण गरी सो योजनाको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेट तथा स्रोतको व्यवस्थापन गर्नेछ ।

३७. प्रोत्साहन पुरस्कारको ब्यवस्था: बालअधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यमा उल्लेखनीय योगदान दिने ब्यक्ति, बालक्लव, सञ्जाल तथा संघसंस्थालाई करैयामाईगाँउपालिकाले उचित पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।

३८. कार्यविधिको व्याख्या गर्ने वा बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार: कार्यविधिको कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै द्विविधा हुन गएमा सोको व्याख्या वा बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार करैयामाईगाँउपालिकालाई हुनेछ ।

३९. संसोधन गर्न सकिने: यस कार्यविधिलाई करैयामाईगाँउसभाले आवश्यक संसोधन गर्न सक्नेछ ।

४०. खोरेजी र बचाउ: यो कार्यविधि बालबालिका सम्बन्धी प्रचलित नेपाल सरकार तथा मधेश प्रदेश सरकारको कानूनसँग बाभिनन गएमा बाभिएको हदसम्म यो कार्यविधि अमान्य हुनेछन् र नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको कानूनमा लेखिएको कुराहरु मान्य हुनेछ ।

४१. यसै कार्यविधि बमोजिम भए गरेको मानिने: करैयामाईगाँउपालिकाले यो कार्यविधि लागू हुनु भन्दा अघि गरेका बालबालिका सम्बन्धी कार्यहरु यसै कार्यविधि बमोजिम भएको गरेको मानिनेछ । यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका प्रक्रियाहरु अबलम्बन गर्दा बालबालिका सम्बन्धी प्रचलित नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको कानूनमा भएको बाल अधिकार संरक्षण र सम्बर्धन प्रक्रियाहरु अबलम्बन गर्न कुनै बाधा पर्ने छैन ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची - १ (.....सँग सम्बन्धित)

संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल सूचिकृत प्रमाणपत्रको नमुना

करैयामाई गाँउपालिका	
बारा जिल्ला	
मधेश प्रदेश	
नेपाल	
बालक्लव सूचिकृत/आवद्धता प्रमाणपत्र	
आवद्धता नं:	मिति:
श्री..... संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल	
ठेगाना.....।	
..... जिल्ला..... गाँउपालिका..... वडा नं.....को	विद्यालय/ समुदाय
/बालगृह/ बाल सुधार गृहमा गठन भएको ..... संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाललाई यस ..... गाँउपालिकामा	
आवद्धता गरी करैयामाईगाँउपालिकाको बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यविधि २०७७ को परिच्छेद... दफा..... ले ब्यवस्था	
गरेअनुसार आवद्धताको प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ ।	
बाल अधिकार संरक्षण र सम्बर्धन कार्यमा नेपालको संविधान, बालअधिकार सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९८९ तथा बालबालिका	
सम्बन्धी ऐन, २०७५ लगायत बालबालिका सम्बन्धी विद्यमान कानूनहरुको अधीनमा रही यस गाँउपालिकाको बालमैत्री अभियायनमा	
यँहाहरुको सक्रिय सहभागिताको अपेक्षा गर्दछौं ।	

अनुसूची २
संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल आवद्धताको लागि निवेदनको ढाँचा
निवेदन पत्रको ढाँचा

श्री प्रमुख ज्यू, करैयामाईगाँउपालिका गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय ....।	मिति:
विषय: संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल सूचीकृत/ आवद्धता गरी पाँउ भन्ने बारे ।	
महोदय, हामीले ..... नामको संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल खोल्न चाहेकाले करैयामाईगाँउसभाबाट स्वीकृत “ बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन कायैविधि २०७७ ” को परिच्छेद..... दफा.....ले गरेको व्यवस्था बमोजिम संस्था /बाल क्लव/ सञ्जाल /सूचिकृत/ आवद्धता गर्नका लागि देहायको विवरण खोली निवेदन पेश गरेका छौं । प्रस्तावित संस्था/बाल क्लव/ सञ्जालको विधानको एक प्रति, सिफारिस, संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल आवद्धता अभिलेख फारम र यथाशाक्य समूहका पदाधिकारीहरुको जन्म दर्ता प्रमाणपत्रको फोटोकपी यसैसाथ संलग्न गरिएको छ ।	
भवदिय अध्यक्ष	

बालक्लव आवद्धताका लागि संलग्न गर्नुपर्ने कागजपत्रहरु:

- १) अनुसूची २ अनुसारको निवेदन
- २) संस्था/बाल क्लव/ सञ्जालको विधान २ प्रति (संस्था/बाल क्लव/ सञ्जालको उद्देश्य तथा सो मार्फत गर्न चाहेका मुख्य कामको विवरण, संस्था/बाल क्लव/ सञ्जालको किसिम, सदस्यता लिने प्रक्रिया तथा कार्य समितिमा रहने पदहरुको विवरण सहित)
- ३) बाल क्लवको निर्णय
- ४) विद्यालयको हकमा विद्यालयको सिफारिस
- ५) वडाको सिफारिस
- ६) बालक्लवको कार्यसमितिको बालबालिकाको नाम थर, उमेर, अध्ययन गरिरहेको कक्षा, ठेगाना र जन्मदर्ताको प्रतिलिपि

अनुसूची ३

संस्था / बाल क्लब / सञ्जाल नवीकरणका लागि निवेदन ढाँचा
निवेदन पत्रको ढाँचा

श्री प्रमुख ज्यू, करैयामाईगाँउपालिका गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय	मिति:
विषय: संस्था / बाल क्लब / सञ्जाल नवीकरण गरी पाँऊ भन्ने बारे ।	
महोदय,	
.....जिल्ला.....	गाँउपालिका.....वडा नं
.....स्थित.....	विद्यालय/समुदाय/बाल गृह/बाल सुधार गृहमा
आधारित हाम्रो	नामको संस्था/बाल क्लब/सञ्जाल
करैयामाईगाँउसभाबाट स्वीकृत “बालअधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यविधि २०७९” को परिच्छेद ..... दफा.....ले गरेको ब्यवस्था बमोजिम मिति.....मा दर्ता / सूचिकेत भै क्रियाशील रहदै आएको छ । हाम्रो आवद्धता/दर्ता/सूचीकृत नं..... रहेकोछ । यस सिलसिलामा बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यविधि २०७९ को परिच्छेद.....दफा .....ले गरेको ब्यवस्था बमोजिम संस्था/बाल क्लब/सञ्जाल नवीकरण गर्नका लागि देहायको विवरण खोली यो निवेदन पेश गरका छौं ।	
हाम्रो संस्था/बाल क्लब/सञ्जालले वर्षभरी सम्पन्न गरेका मुख्य क्रियाकलापहरुको संक्षिप्त विवरण, संस्था/बाल क्लब/सञ्जालमा रहेका सदस्यहरु तथा कार्यसमितिमा रहेका पदहरुको विवरण यसैसाथ संम्लग्न गरिएको छ ।	
भवदिय अध्यक्ष	

संस्था/बाल क्लब/सञ्जाल नवीकरणका लागि सम्लग्न गर्नुपर्ने कागजपत्रहरु

- १) अनुसूची .. अनुसारको निवेदन
- २) संस्था/बाल क्लब/सञ्जालले वर्षभरी सम्पन्न गरेका मुख्य क्रियाकलापहरु
- ३) संस्था/बाल क्लब/सञ्जालको विवरण
- ४) विद्यालयको हकमा विद्यालयको सिफारिस
- ५) वडाको सिफारिस
- ६) संस्था/बाल क्लब/सञ्जाल दर्ताको प्रतिलिपि

अनुसूची ६
करैयामाईगाँउपालिका
मधेश प्रदेश

संस्था/बाल क्लव/ सञ्जाल सूचीकरण नवीकरणको दर्ता किताव

क्र.स.	संस्था/बाल क्लव/सञ्जालको नाम	ठेगाना	संस्था/बाल क्लव/सञ्जालमा सदस्य सख्या		संरक्षकको नाम	स्थापना मिति	सूचीकृत नं र मिति	सम्पर्क नं	नवीकरण मिति	प्रमाणित गर्ने
			बालक	बालिका						

अनुसूची ७

गाउँ बालअधिकार समिति तथा न्यायिक समितिमा उजुरी दिने निवेदनको ढाँचा

मिति:

१. विद्यार्थीको नाम, थर.....(आफूलाई नाम थर लेख्न मन नलागेमा नलेख्दा पनि हुने)
२. कक्षा.....(आफूलाई कक्षा लेख्न मन नलागेमा नलेख्दा पनि हुने)
३. विद्यालयको नाम:
४. उमेर:
५. लिङ्ग:
६. गुनासो तथा घटना:
७. घटना घटाउने ब्यक्ति:
८. घटनाको प्रकृति:
९. घटना वा समस्या नयाँ हो वा दोहोरिएको हो
१०. घटना वा समस्या समाधानका सम्भावित उपायहरु के हुन सक्दछन ?

.....
निवेदकको दस्तखत

.....
दस्तखत ऐच्छिक हुनेछ)

प्रमाणित गर्ने

हस्ताक्षर:

नाम:- शम्भु प्रसाद यादव

पद:- करैयामाई गाउँपालिका अध्यक्ष

प्रमाणित मिति: २०७९/०९/३०

प्रमाणित कानुन पाना(पेज) संख्या: २८(अठ्ठाईस) अनुसूचि सहिच

आज्ञाले

वीरेन्द्र महतो

नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत